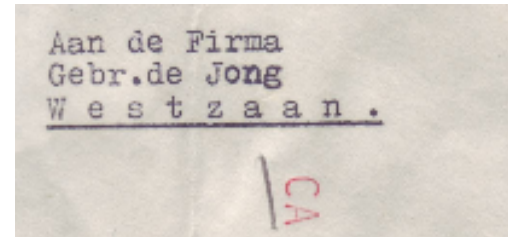

Postcensuur?

Tegenwoordig zijn we wel gewend aan al die geheimzinnige tekens en codes die TNT-Post op onze poststukken aanbrengt. De pric's en six's zijn een uitvloeisel van de geautomatiseerde/ gemechaniseerde postverwerking en vormen voor veel filatelisten ook nog eens een interessant studieobject.¹ Het kost niks en je kunt er veel lol aan beleven. Waar maak je dat nog mee?

Van Hans Taling kreeg ik een leuk pakje Zaanse brieven die in het oorlogsjaar 1942 voor de nodige onzekerheid zorgden. De brieven waren afkomstig uit Haarlem en gericht aan de Firma Gebr. De Jong, papierfabrikanten in Westzaan. De onrust kwam voort uit een mysterieus stempeltje op de voorzijde:

Bij de brieven zat een klein stukje correspondentie tussen Co de Jong (de papierfabrikant) en een ambtenaar bij de PTT in Haarlem. De Jong vroeg zich af wat die stempeltjes

op zijn post betekenden. Werd erin gesnuffeld? Vond er censuur plaats? De PTT-beambte wist het ook niet zeker:

‘Die letters op de omslagen moeten m.i. kentekenen zijn van degenen die in Haarlem censuur op de post uitoefenen. Hier en daar gebeurt dat, doch lang niet overal en bovendien worden dan ook niet alle brieven nagelezen, deze zijn ook niet opengemaakt, in dat geval worden ze weer met een strook gesloten. Ik heb hier nog een paar lui gevraagd en die denken er ook zoo over. Absolute zekerheid kan ik echter niet geven, want er gebeurt tegenwoordig zooveel buiten het hoofdbestuur PTT om, vooral wat betreft maatregelen van de bezettende macht.’ Hij raadde De Jong aan zich in verbinding te stellen met heer Traanberg, destijds specialist op het gebied van stempels en redacteur van het ‘Nederlandsch Maandblad voor Philatelie’.

Zo geschiedde. De Jong stuurde de brieven naar Traanberg en die gaf een uitvoerig en geruststellend antwoord. De stempeltjes waren afkomstig van de Transorma-sortermachine. ‘Deze machine, uitgevonden door Prof. J. G. Andriessen en de heer J.J.M.L. Marchand en naar hen Trans(porteeren) – Sor (teeren) – M(archand) – A(ndriessen) genaamd is momenteel in gebruik te Rotterdam (2), Haarlem-Station en Utrecht en naar ik meen heeft Argentinië deze machine ook besteld. Er werken hier 4 jongelui tegelijk aan de machine, die aan een toetsenbord, als bij een schrijfmachine ongeveer, zitten en door indrukken van een toets de op een rail loopende brief in een bepaalde zak laten vallen. Zij moeten een 1200-1400 nummers, die diverse plaatsen voorstellen uit hun hoofd kennen en behandelen ook de binnenkomende post, waarbij zij voor de verschillende bestelwijken van de stad een nummer aantikken. Aan elk der toetsenborden is een tel- en stempelinrichting verbonden. Hierdoor is het mogelijk het door elk der sorteerd

¹ Zie bv. Maandblad Filatelie 07/08, 2008

behandelde aantal stukken te controleren, terwijl tevens bij eventuele vergissingen de stempel op den brief aangeeft, wie de vergissing heeft begaan.'

Traanberg meldde ook nog dat de machine in Rotterdam al vanaf 1930 functioneerde, die in Haarlem vanaf 1937. Ook verwees hij de heer De Jong naar het Jubileumboek 1932 van het Maandblad, voor een uitgebreide beschrijving. Omdat de plaatjes in dit prachtboek – ooit door mij gekocht bij De Posthoorn- aan de kleine kant waren, heb ik voor u op het internet onderstaande afbeelding gescoord. In het Museum voor Communicatie (=het PTT Museum) in Den Haag is de Transorma te bewonderen.

John Dehé

afbeelding Museum voor Communicatie